

ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति)को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८३

स्वीकृत मिति : २०८२/०८/०९

प्रस्तावना: नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंकबीच सम्पन्न ऋण सम्झौता, एशियाली विकास बैंकको सामाजिक सुरक्षण नीति, २००९, परियोजना प्रशासन पुस्तिका (पि.ए.एम.), सामुदायिक सहभागिता तथा पुनर्वास योजना (सि.पि.आर.पि.), प्रदेश सार्वजनिक सडक ऐन, २०७७ बमोजिम कोशी प्रदेश भित्र सञ्चालित ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना (अतिरिक्त लगानी) अन्तर्गत सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिको क्रममा निजी तथा सार्वजनिक जग्गामा रहेका घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिमा प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित व्यक्तिहरूलाई प्रतिस्थापन मूल्यका आधारमा न्यायोचित, पारदर्शी र समयमै क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न आयोजना समन्वय इकाईद्वारा “ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति)को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२” जारी भएको र सो निर्देशिकाले प्रदेश सरकारले निर्देशिका जारी गरी कार्यान्वयन गर्न निर्देशित गरेकाले ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनिय भएकाले,

उक्त निर्देशिकाको व्यवस्था अनुरूप कोशी प्रदेश सरकारले यो निर्देशिका बनाएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम “ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति)को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८३” रहेको छ।

(२) यो निर्देशिका प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिबाट प्रारम्भ भई आयोजना सञ्चालन अवधिभर लागु हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

- (क) “आयोजना” भन्नाले ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीलाई सम्झनु पर्छ।
- (ख) “आयोजना समन्वय इकाई (पि.सि.यू.)” भन्नाले नेपाल सरकार, शहरी विकास मन्त्रालय, स्थानीय पूर्वाधार विकास विभाग अन्तर्गतको केन्द्रीय आयोजना समन्वय इकाईलाई सम्झनु पर्छ।
- (ग) “कार्यालय” भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको आयोजना कार्यान्वयन इकाई (पि.आई.यू.) लाई सम्झनु पर्छ।
- (घ) “परियोजना प्रशासन पुस्तिका (पि.ए.एम.)” भन्नाले आयोजनाको प्रोजेक्ट एडमिनिस्ट्रेसन म्यानुअल सम्झनु पर्छ।
- (ङ) “प्रतिस्थापन मूल्य (रिप्लेस्मेन्ट भ्यालु)” भन्नाले प्रभावित संरचनालाई समान प्रकृतिको संरचनाले प्रतिस्थापन गर्दा लाग्ने सम्पूर्ण लागतलाई सम्झनु पर्छ।
- (च) “प्रभावित व्यक्ति” भन्नाले प्रभावित संरचनाको धनी वा हकवाला/लाई सम्झनु पर्छ।

(छ) प्रभावित संरचना भन्नाले आयोजना कार्यान्वयनका क्रममा हटाउन वा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने घर, टहरा, भवन तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिलाई सम्झनु पर्छ।

(ज) “मन्त्रालय” भन्नाले कोशी प्रदेश सरकारको सडक पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ।

(झ) “मूल्याङ्कन कार्यदल” भन्नाले दफा ४ बमोजिमको मूल्याङ्कन कार्यदल सम्झनु पर्छ।

३. निर्देशिका पालना तथा कार्यान्वयन : (१) कार्यालयले सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिको क्रममा निजी तथा सार्वजनिक जग्गामा रहेका प्रभावित संरचनामा प्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित व्यक्तिहरूलाई प्रतिस्थापन मूल्यका आधारमा क्षतिपूर्ति प्रदान गर्न आयोजना समन्वय इकाईद्वारा जारी भएको अनुसूची-१ मा राखिएको “ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति) को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२” मा भएका व्यवस्थाहरू पालना गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निर्देशिका यसै निर्देशिकाको अभिन्न अङ्गको रूपमा रहनेछ।

(३) यो निर्देशिकाका व्यवस्था “ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति)को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२” का व्यवस्था प्रतिकुल हुने गरी बाझिएमा सो हदसम्म सोही निर्देशिकाको व्यवस्था बमोजिम हुनेछ।

४. मूल्याङ्कन कार्यदल गठन : (१) “ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति)को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२” अधीनमा रही आयोजनाबाट प्रभावित संरचनाको क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्न देहाय अनुसारको मूल्याङ्कन कार्यदल रहनेछ:-

(क) सम्बन्धित कार्यालय प्रमुख	संयोजक
(ग) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष	-सदस्य
(घ) मन्त्रालयले तोकेको इन्जिनियर	-सदस्य
(ङ) वरिष्ठ आवासीय इन्जिनियर (एस.आर.ई.)	-सदस्य
(च) परियोजना कार्यान्वयन सहयोग परामर्शदाताको सामाजिक सुरक्षा तथा लैङ्गिक समानता एवं सामाजिक समावेशीकरण सहायक (जि.ई.एस.आई. एशोसियट)	-सदस्य
(छ) कार्यालयको समाजशास्त्री सचिव	-सदस्य

(२) उपदफा (१) को कार्यदलले आवश्यकता अनुसार विज्ञलाई सदस्य आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(३) मूल्याङ्कन कार्यदलको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) मूल्याङ्कन विधि निर्धारण गर्ने

- (ख) प्रभावित संरचनाको स्थलगत निरीक्षण गरी विवरण संकलन गर्ने,
- (ग) प्रभावित व्यक्तिहरूसँग छलफल अन्तरक्रिया गर्ने,
- (घ) प्रतिस्थापन मूल्य निर्धारण गर्ने,
- (ङ) क्षतिपूर्ति रकम सम्बन्धी प्रतिवेदन तयार गरी स्वीकृतिका लागि कार्यालयमा पेश गर्ने।

(४) यस दफा बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंकबीच सम्पन्न ऋण सम्झौता, एशियाली विकास बैंकको "सुरक्षा नीति २००९" र परियोजना प्रशासन पुस्तिका (पि.ए.एम.) लाई आधार मान्नु पर्नेछ।

५. प्रतिस्थापन मूल्य निर्धारणका आधार : (१) मूल्याङ्कन कार्यदलले देहाय बमोजिमका आधारमा प्रतिस्थापन मूल्य निर्धारण गर्नेछः-

- (क) संरचनाको नाप, प्रकार, प्रयोगको अवस्था,
- (ख) प्रचलित बजार भाउ,
- (ग) कारोबार लागत,
- (घ) ब्याज,
- (ङ) पुनर्स्थापना लागत,
- (च) अन्य भुक्तानीहरू,
- (छ) जिल्ला दररेट।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मूल्य निर्धारण गर्दा क्षतिपूर्ति निर्धारण सम्बन्धी नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारका अन्य कार्यविधि तथा निर्देशिकालाई समेत आधार मानी निर्धारण गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मूल्य निर्धारण गर्दा प्रचलित कानूनका व्यवस्था समेत पालना गर्नु पर्नेछ।

६. क्षतिपूर्ति रकमको भुक्तानी: (१) कार्यालयले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण भएको जानकारी कार्यालय वा मन्त्रालयको वेबसाईट वा सम्बन्धित स्थानिय तह मार्फत प्रभावित व्यक्तिहरूलाई जानकारी गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका प्रभावित व्यक्तिहरूले क्षतिपूर्ति रकम भुक्तानी लिनका लागि देहाय बमोजिमका कागजात संलग्न गरी कार्यालयमा निवेदन दिनुपर्नेछः

- (क) नेपाली नागरिकताको प्रमाण पत्र,
- (ख) सम्बन्धित वडाको सिफारिस,
- (ग) बैंक खाता नम्बर,
- (घ) हकवालाको हकमा नाता प्रमाणित,
- (ङ) अन्य आवश्यक कागजातहरू।

(३) कार्यालयले उपदफा (१) अनुसारको क्षतिपूर्ति रकम कार्यालय मार्फत सम्बन्धित व्यक्तिको बैंक खातामा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

३

(४) कार्यालयले उपदफा (१) अनुसारको क्षतिपूर्ति रकमको भुक्तानी सम्बन्धी लेखा तथा लेखापरिक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ र सो को अभिलेख कार्यालयले राख्नेछ।

७. गुनासो सुनुवाई तथा कार्यान्वयन: (१) मूल्याङ्कन कार्यदलले निर्धारण गरेको क्षतिपूर्ति रकममा चित्त नबुझेमा प्रभावित व्यक्तिले परियोजना प्रशासन पुस्तिका (पि.ए.एम.) मा व्यवस्था भए बमोजिमको गठित गुनासो सुनुवाई समितिमा निवेदन दिनसक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त गुनासो कार्यालयले सुनुवाई गरी समाधान गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गुनासो सामाधान नभएमा आयोजना समन्वय इकाई (पि.सि.यु)ले गुनासो सुनुवाई गरी समाधान गर्नुपर्नेछ।

८. अन्य व्यवस्था: (१) यस निर्देशिकाको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा परेमा कार्यालयले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ।

(२) "ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति) को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२" खारेज भएमा सोही निर्देशिकाका आधारमा निर्देशन भए बमोजिम हुनेछ।

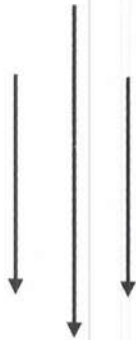
(३) आयोजनाको बजेट तथा खर्च सम्बन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(४) ग्रामिण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानीको कारणले प्रभावित संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पत्ति) को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा वितरण निर्देशिका, २०८२" बमोजिम भए गरेका काम कारबाही सोही अनुसार भए गरेका मानी यस निर्देशिकाको समेत पालना गरिनेछ।

अनुसूची-१
(दफा ३ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना—अतिरिक्त का कारणले प्रभावित
संरचना (घर, टहरा तथा अन्य भौतिक सम्पति) को क्षतिपूर्ति निर्धारण तथा
बितरण कार्यको लागि तयार गरिएको क्षतिपूर्ति मूल्याङ्कन निर्देशिका,
२०८२

आयोजना समन्वय इकाई (PCU)
ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानी

२०८२

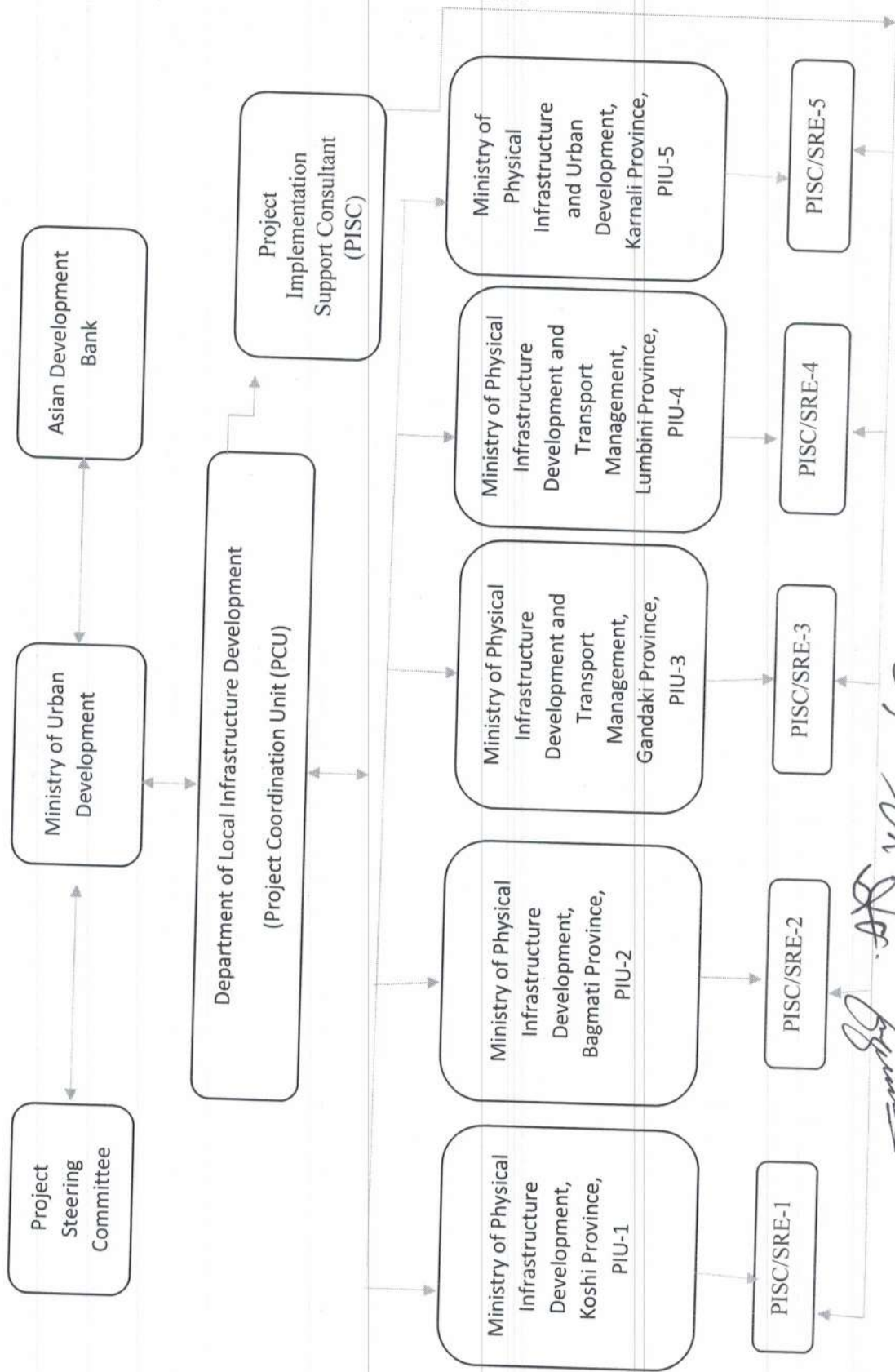
प्रमुख सचिव

आयोजना परिचय

ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना—अतिरिक्त लगानी (Rural Connectivity Improvement Project-Additional Financing (RCIP AF) एसियाली विकास बैंकको ऋण सहयोग र नेपाल सरकारको संयुक्त लगानीमा नेपालको ५ प्रदेशहरू: कोशी प्रदेश, बागमती प्रदेश, गण्डकी प्रदेश, लुम्बिनी प्रदेश र कर्णाली प्रदेश गरी जम्मा ३२४ कि.मी. सडकको स्तरोन्नति गर्ने उद्देश्यका साथ शहरी विकास मन्त्रालय, स्थानीय पूर्वाधार विकास विभाग अन्तर्गत आयोजना समन्वय इकाई (PCU) र ५ वटै प्रदेश स्थित आयोजना कार्यान्वयन इकाई (PIU) मार्फत सडक उप-आयोजनाहरूको निर्माण कार्य अगाडि बढाउने लक्ष्य साथ आयोजना कार्यान्वयनमा रहेको छ।

यस आयोजनामा शहरी विकास मन्त्रालय कार्यकारी निकायको रूपमा कार्य गर्ने र स्थानीय पूर्वाधार विकास विभाग अन्तर्गत स्थापित आयोजना समन्वय इकाई (PCU) ले केन्द्रीय स्तरको आयोजना कार्यान्वयन सहयोग परामर्शदाता (PISC) को सहयोगमा पाँचवटा प्रदेश स्थित भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गतको आयोजना कार्यान्वयन इकाई (PIU) को संलग्नतामा आयोजना अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा कार्यान्वयन गर्ने छ। आयोजना कार्यान्वयन इकाई (PIU) को सहयोगको लागि प्रदेश स्तरमा वरिष्ठ आवासीय इन्जिनियर (SRE) को नेतृत्वमा प्रदेश स्तरको परामर्शदाता रहने व्यवस्था मिलाइएको छ। प्रदेश स्तरको आयोजना कार्यान्वयन इकाई सम्बन्धित प्रदेशको मन्त्रालय मातहतमा रहने छन्। यसरी समग्रमा हेर्दा शहरी विकास मन्त्रालयले कार्यकारी निकायको रूपमा कार्य गर्ने र ५ वटै प्रदेश स्थित भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बद्ध मन्त्रालयहरूले आयोजना कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था रहेको छ।

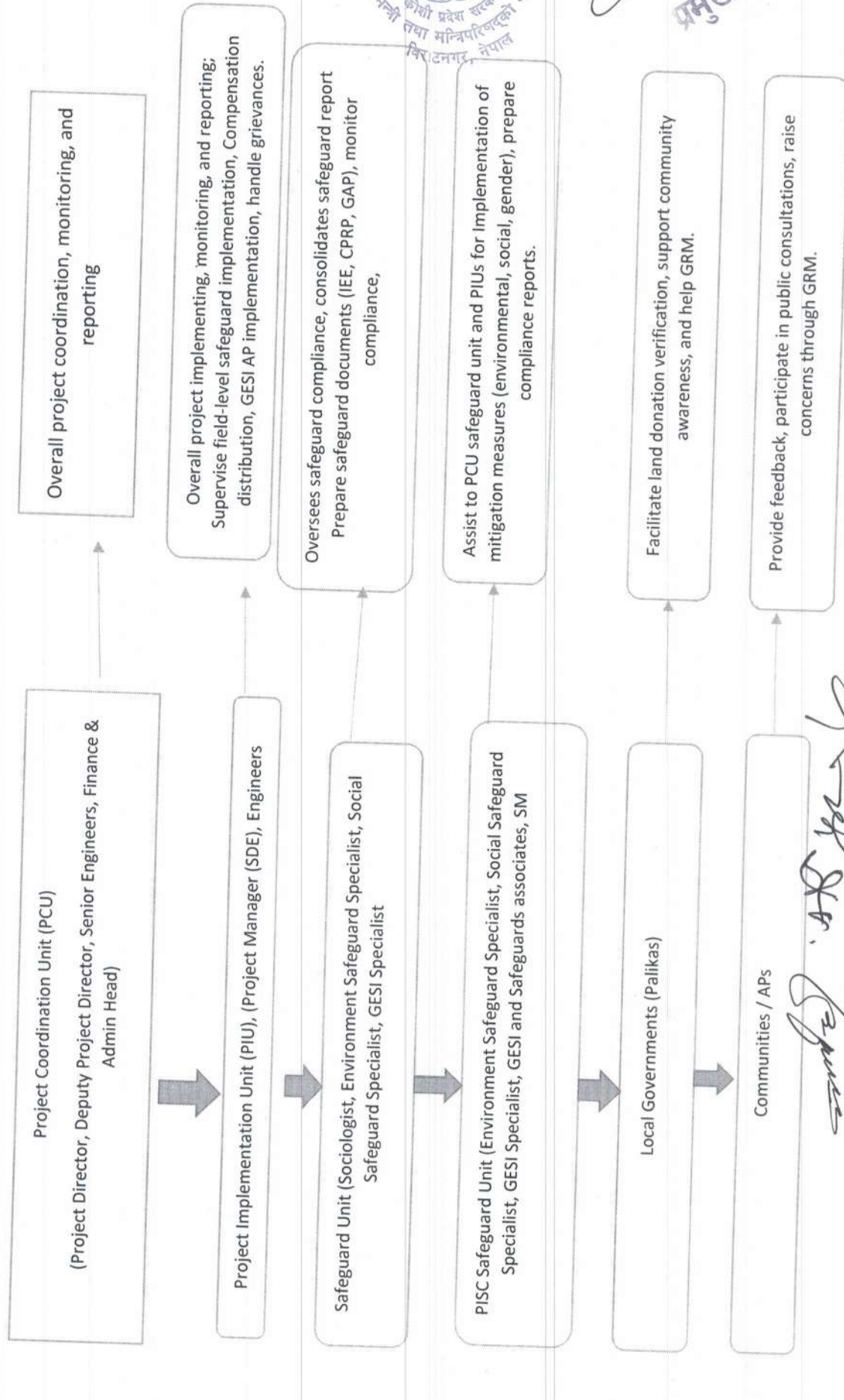
आयोजनाको सांगठानिक संरचना (Project Organizational Structure)

प्रमुख सचिव

Handwritten signatures and initials.

आयोजनाको सुरक्षण कार्यान्वयन सांगठानिक संरचना (Safeguard Implementation Arrangement Chart)

प्रमुख सचिव

Handwritten signatures and initials.

प्रमुख सचिव

आयोजनाको नीति

ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना सञ्चालन गर्दा जग्गा, घर, टहरा, तथा अन्य संरचना प्रभावित भएमा नेपाल सरकार र विकास साझेदार ADB बीच मिति ३१ अक्टोबर २०२३ मा भएको ऋण सम्झौताको schedule-४ को बुँदा १० र ११ मा जग्गा प्राप्ति तथा अस्वेच्छिक पुनर्वास कार्यक्रम अन्तर्गत आयोजनाहरूलाई आवश्यक पर्ने जग्गा तथा संरचनाहरूको क्षतिपूर्ति Community Participation and Resettlement Plan (CPRP) अनुसार प्रभावित व्यक्तिहरूलाई क्षतिपूर्ति दिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ।

ऋण सम्झौताको अभिन्न अंगको रूपमा रहेको Project Administration Manual (PAM) को Section-III को Project Implementation Organization Role and Responsibilities अन्तर्गत प्रदेश मन्त्रालयहरूले ऋणका शर्तहरू परिपालना गर्ने गराउने तथा CPRP को कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरी प्रभावकारी बनाउने भनी उल्लेख भएको हुँदा स्वेच्छिक जग्गा प्राप्ति गर्ने तथा सडकमा परेका संरचनाहरू हटाई सडक स्तरोन्नतिमा सहजीकरण प्रदेश मन्त्रालय मार्फत गर्नु पर्ने प्रावधान रहेको छ। त्यसैगरी Project Administration Manual को Section- III, Safeguard को B Social Safeguard अन्तर्गत Para – ७२, Involuntary Resettlement Category “B” अन्तर्गत रहेको छ। सडकलाई आवश्यक पर्ने थप जग्गा प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा ADB र RCIP-AF अन्तर्गत PCU बीच समन्वय र सहकार्यमा सडकहरूको DPR तयार गर्दै प्रभावित जग्गा धनीसँग स्वेच्छिक जग्गा दान दिन मन्जुर गरी दुवै पक्षबाट समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर सम्पन्न भैसकेको छ। ADB को सामाजिक सुरक्षणको Category-B अन्तर्गत जग्गामा रहेका वा प्रभावित संरचनाहरूको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराएर मात्र सडक निर्माण क्षेत्रबाट हटाउन मिल्ने प्रावधान रहेको छ। यसरी संरचना हटाउन पूर्व सो संरचनाको प्रतिस्थापन मूल्य (Replacement Value) निर्धारण गरि क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराए पछि मात्रै संरचना भत्काउन पाइने व्यवस्था छ। साथै आयोजनाले तयार पारेको सामुदायिक सहभागिता तथा पुनर्वास योजनाको CPRP (Community Participation and Resettlement Plan) को उद्देश्य प्रभावित परिवार को हित सुरक्षित गर्नका लागि नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका उपायहरू सुनिश्चित गर्नु साथै प्रभावित परिवारको जीविकोपार्जनको अवस्था पूर्व आयोजना अवस्थाको स्तरमा कायम राखनु हो। आयोजनाले तयार पारेको सामुदायिक सहभागिता तथा पुनर्वास योजना CPRP (Community Participation and Resettlement Plan) को Mitigation and Entitlement Matrix मा आयोजनाले विभिन्न नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण उपायहरूको व्यवस्था गरेको र Entitlement Matrix ले निम्न प्रकारका क्षतिहरूको न्यूनीकरण साथै प्रभावित परिवारले पाउने क्षतिपूर्ति तथा अन्य सेवा सुविधा आदिको उल्लेख गरिएको छः

- जमिनको क्षति
- संरचनाको क्षति
- जीविकोपार्जनको क्षति
- रुख, इनार, पोखरी जस्ता सम्पत्तिको क्षति
- इनार, पोखरी, चरन क्षेत्र आदि सामुदायिक स्वामित्वका सम्पत्तिको क्षति

यस सम्बन्धमा आयोजनाको PAM मा प्रभावित संरचना को क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन प्रदेश सरकारले नियमावली बनाई उपलब्ध गराउनु पर्ने, वा आयोजना समन्वय इकाई (PCU) ले आवश्यक निर्देशिका बनाई आयोजना कार्यान्वयनमा सहजीकरण गरिने व्यवस्था भए अनुसार यो निर्देशिका तयार गरिएको हो ।

प्रभावित संरचना तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिको मूल्याङ्कनको आधार

यस आयोजनाले ५ प्रदेशका २४ जिल्लाहरूमा सडक स्तरोन्नति तथा सुधार गर्ने कार्य गरिरहेको छ । साथै सडक निर्माणबाट प्रभावित घर, संरचना तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिको मूल्याङ्कनको कार्य ५ प्रदेशको २४ वटा जिल्लामा गर्नु पर्ने भएकाले हालको मितिसम्म बागमती प्रदेश सरकारले मात्र सडक क्षेत्रको निजी जग्गामा पर्ने घर, टहरो वा भवनको क्षतिपूर्ति निर्धारण कार्यविधि, २०७९ कानुनी रूपमा नै निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस निर्देशिकाले पनि यसै बागमती प्रदेशको सडक क्षेत्रमा पर्ने घर, टहरो वा भवनको क्षतिपूर्ति निर्धारण कार्यविधिका विभिन्न परिच्छेद तथा अनुसूचीलाई आधारको रूपमा लिएको छ । ADB को SPS २००९ को Appendix- २ को Para- १० मा निजी तथा सार्वजनिक जमिनमा निर्माण भएका प्रभावित संरचनाको क्षतिपूर्ति दिँदा उक्त संरचनाको निर्माण वर्ष अनुसार हासकट्टी (depreciation) नगरी प्रतिस्थापन मुल्य (Replacement value) दिइने कुराको सुनिश्चितता गरिएको छ ।

नेपाल सरकार र विकास साझेदार ADB बीच मिति ३१ अक्टोबर २०२३ मा भएको ऋण सम्झौताको schedule-४ को बुँदा १० र ११ मा जग्गा प्राप्ति तथा अस्वेच्छिक पुनर्वास कार्यक्रम अन्तर्गत आयोजनाहरूलाई आवश्यक पर्ने जग्गा तथा संरचनाहरूको क्षतिपूर्ति Community Participation and Resettlement Plan (CPRP) अनुसार प्रभावित व्यक्तिहरूलाई क्षतिपूर्ति दिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । साथै सामुदायिका सहभागिता तथा पुनर्वास योजनाको CPRP (Community Participation and Resettlement Plan) को Mitigation and Entitlement Matrix मा निजी तथा सार्वजनिक जमिनमा निर्माण भएका प्रभावित संरचनाको क्षतिपूर्ति दिँदा उक्त संरचनाको निर्माण वर्ष अनुसार हासकट्टी (depreciation) नगरी प्रतिस्थापन मुल्य (Replacement value) दिइने कुराको सुनिश्चितता गरिएको हुँदा यस निर्देशिकामा सो समेत समावेश गरिएको छ । यस आयोजना अन्तर्गत प्रभावित संरचना तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिको मूल्याङ्कनका लागि तपसिल बमोजिमका ऐन, नीति (Policy), निर्देशिका (Directive) लाई आधारको रूपमा लिइएको छ ।

(क) बागमती प्रदेश द्वारा निर्मित क्षतिपूर्ति निर्धारण कार्यविधि, २०७९ को परिच्छेद २ को उपदफा (१) र २ बमोजिम तथा उपदफा (३) बमोजिम क्षतिपूर्ति मूल्याङ्कन गर्नको लागि यातायात पूर्वाधार निर्देशनालय तथा निर्देशनालय मातहतका पूर्वाधार विकास कार्यालयले एक कार्यदल गठन गर्ने छ । यस्तो कार्यदलमा सम्बन्धित स्थानीय तहको प्राविधिक प्रतिनिधि आमन्त्रण गर्न सक्ने व्यवस्था उप

दफा ३ मा गरिएको छ। साथै दफा ४ को उपदफा ३ बमोजिमको कार्यदलले तयार गरेको क्षतिपूर्ति वाफत रकम पूर्वाधार निर्देशनालयमा पेश गरी अन्तिम स्वीकृति लिनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ।

(ख) सार्वजनिक सडक ऐन, २०३१ को दफा १८ को उप दफा ४ र १ मा उल्लेख गरे बमोजिम सार्वजनिक सडकको दायाँ बायाँ रहेको कुनै घर वा पर्खालमा सडक पट्टि निस्कने गरी राखिएको, जोडिएको कुनै चिज वस्तु वा ढोका वा रुखको हाँगा वा लहरा तारले सडक अवरोध हुन गएको छ भन्ने ठहरेमा, त्यस्तो अवरोधलाई हटाउन वा अवरोध नहुने गरी मिलाई राख्न, त्यस्ता संरचना हटाउन पर्ने भएमा सो संरचना हटाउँदा हुने क्षति वाफतको क्षतिपूर्ति रकम सडक विभाग वा प्रदेश सरकारले सम्बन्धित गाउँपालिका वा नगरपालिकाका सम्बन्धित वडा सदस्यको उपस्थितिमा निर्धारण गरे बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको छ।

(ग) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको अधिकार - यसै उपदफाको ४ मा सार्वजनिक प्रयोजनका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण तथा वितरणमा स्थानीय तहले समन्वय र सहजीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

(घ) ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना-अतिरिक्त लगानी विकास साझेदार निकायको आर्थिक सहयोगबाट सञ्चालित भएको हुनाले एसियाली विकास बैंकको सामाजिक सुरक्षण नीति, २००९ तथा यसै आयोजनाको लागि तयार गरिएको सामुदायिक सहभागिता तथा पुनर्वास योजना CPRP को Mitigation Measures and Entitlement Matrix बमोजिम प्रभावित भौतिक सम्पत्तिहरूको प्रतिस्थापन मूल्य सरहको क्षतिपूर्ति दिनुपर्ने र सो रकममा हासकट्टी नहुने व्यवस्था गरेको छ।

RCIP -AF अन्तर्गत सडक निर्माणका क्रममा निजी तथा सार्वजनिक संरचना हटाउनु पर्दा सो संरचनाको क्षतिपूर्ति सम्बन्धमा प्रदेश कानून/नियमावली/निर्देशिका भए सो बमोजिम हुने छ। सो उपलब्ध नभएमा RCIP -AF आयोजनाको ऋण सम्झौता अनुसार कुनैपनि संरचना सडक क्षेत्रबाट हटाउनका लागि प्रतिस्थापन मूल्य बराबर तयार गरेको क्षतिपूर्ति निर्धारण गरि मात्र प्रभावित संरचना विस्थापित गर्ने प्रावधान रहेको छ। PAM को Para ८० मा उल्लेख गरे अनुसार प्रभावित संरचनाको क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति मार्फत वा प्रभावित परिवार संग गरिएको मूल्य निर्धारण सम्झौता (Negotiated Settlements SPS २००९ requirement २ para २५) भनिँएता पनि वागमती प्रदेश सरकारले स्वीकृति गरेको मूल्य निर्धारण कार्यविधि को अनुसूची १ र २ मा उल्लेख गरे अनुसार अन्य आयोजना कार्यान्वयन भैरहेका प्रदेश सरकारले पनि सोहि बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गरिने छ।

सामाजिक सुरक्षण नीति, २००९, Project Administration Manual, सामुदायिक सहभागिता तथा पुनर्वास योजना (CPRP) को Mitigation and Entitlement Matrix र नेपाल सरकार तथा एसियाली विकास बैंकबीच भएको ऋण सम्झौता अनुसार निम्न कुराहरुलाई समावेश गर्नु पर्ने हुन्छ।

- घर, टहरो, भवन, अन्य संरचना तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिको मूल्याङ्कन कार्यदल

नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार, एसियाली विकास बैंकको Loan Covenant, PAM, सम्बन्धित ऐन, नीति तथा निर्देशिकामा उल्लेख गरिएका बुँदाहरूलाई ध्यानमा राखी आयोजनाबाट प्रभावित विभिन्न घर, टहरा, भवन, अन्य संरचना तथा अन्य भौतिक सम्पत्तिको प्रतिस्थापन मूल्य बराबर रकम (क्षतिपूर्ति) मूल्याङ्कन गर्न एक आधिकारिक कार्यदल मार्फत निर्धारण गर्न यस आयोजनामा निम्नानुसारको कार्यदल रहने छ।

कायदल माफित निधारण गन यस आयो

१ आयोजना कार्यान्वयन इकाई (PIU) प्रमुख - संयोजक

२ सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्ष - सदस्य

३ प्रदेश सरकार वाट तोकिएको ईन्जिनियर- सदस्य

४ सहायक आवासीय ईन्जिनियर (ARE) - सदस्य (परामर्शदाता)

५ सम्बन्धित प्रदेशको PISCको Social Safeguard / GESI Associate - सदस्य सचिव

कार्यदलमा प्रदेश निर्देशनालय, पूर्वाधार विकाससँग सम्बद्ध निकाय वा सम्बन्धित स्थानीय तहका प्राविधिकलाई पनि आमन्त्रित सदस्यमा बोलाउन सकिने छ।

प्रतिस्थापन मूल्य निर्धारण गर्दा निम्न कुरालाई आधार मान्नु पर्ने छ:-

माथि उल्लिखित कार्यदलले प्रतिस्थापन मूल्य निर्धारण गर्दा संरचनाको नाप, प्रकार, प्रयोगको अवस्था, (क) प्रचलित बजार भाउ (ख) कारोवार लागत (Transaction cost) (ग) ब्याज (Interest increased) (घ) पुनस्थापना लागत (transitional and restoration cost) (ङ) अन्य भुक्तानीहरू (other Applicable payments) तथा अन्य क्षतिपूर्ति निर्धारण सम्बन्धी नेपाल सरकारका वा अन्य प्रदेश सरकारका कार्यविधि तथा निर्देशिकालाई आधार मानी गर्न सक्ने छ।

भुक्तानीको समयावधि, गुनासो सुनुवाई तथा कार्यान्वयन

सम्बन्धित आयोजना कार्यान्वयन इकाईहरूले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण भएको जानकारी सार्वजनिक संचार माध्यम वा सम्बन्धित पालिका मार्फत प्रभावित व्यक्तिहरूलाई जानकारी गर्नु पर्ने छ र सो क्षतिपूर्ति रकमको भुक्तानी यथासक्य समयमा आयोजना कार्यान्वयन इकाईहरू मार्फत हुने छ। क्षतिपूर्ति वापतको रकममा चित्त नबुझेको अवस्थामा सम्बन्धित संरचना धनीले आयोजनाको PAM मा ब्यवस्था भए बमोजिमको गठित गुनासो सुनुवाई समितिहरूमा निवेदन दिन सक्नेछन् र सो निवेदन माथि आयोजना कार्यान्वयन इकाई (PIU) तथा आयोजना समन्वय इकाई (PCU) ले सुनुवाई गरी गुनासोको समाधान गर्नु पर्ने छ।

समाप्त